

Зборник радова са XI научног скупа младих филолога Србије,
одржаног 30. марта 2019. године
на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу
Година XI / Књ. 1

САВРЕМЕНА ПРОУЧАВАЊА ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ

Година XI / Књ. 1

Крагујевац, 2020.

САДРЖАЈ

О ДВЕМА КЊИГАМА ЗБОРНИКА СА ЈЕДАНАЕСТОГ
НАУЧНОГ СКУПА МЛАДИХ ФИЛОЛОГА СРБИЈЕ / 5

О ЛИНГВИСТИЧКОЈ КЊИЗИ ЗБОРНИКА СА ХИ НАУЧНОГ
СКУПА МЛАДИХ ФИЛОЛОГА СРБИЈЕ / 7

I ИСТОРИЈСКОЈЕЗИЧКА И ДИЈАЛЕКТОЛОШКА ПРОУЧАВАЊА

Олга Богуновић

ДЕЕТИМОЛОГИЗАЦИЈА ИМЕНИЦА СА ПСЛ. ПРЕФИКСОМ
*РА- (ПАВЛАКА, ПАМЕТ, ПАСТОРАК) / 13

Јелена Павловић

НАЈВАЖНИЈЕ ТЕНДЕНЦИЈЕ У ПРОУЧАВАЊУ
СИНТАКСЕ СРПСКОГ ЈЕЗИКА 19. ВЕКА / 27

Стефан Сћејановић

АКЦЕНАТ ПРЕЗЕНТА КОД ГЛАГОЛА ПРВЕ ВРСТЕ
(ОДНОС КЊИЖЕВНОГ ЈЕЗИКА И КОЛУБАРСКОГ ГОВОРА) / 39

Катјарина Сћевановић

УПОТРЕБА ПРЕЗЕНТА У ГОВОРУ I ЗОНЕ
КРАГУЈЕВАЧКЕ ЛЕПЕНИЦЕ / 53

II ЛЕКСИЧКО-СЕМАНТИЧКА ПРОУЧАВАЊА

Сандра Буљановић Симоновић

ФРАЗЕОЛОГИЗМИ У РОМАНУ ЗЛАТАН ЧОВЕК МОРА ЈОКАИЈА
И ЊЕГОВИМ ПРЕВОДИМА НА СРПСКИ ЈЕЗИК / 71

Ђорђе Шуњеварић

ФРАЗЕОЛОГИЗМИ СА КОМПОНЕНТАМА
ДАН И НОЋ У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ / 83

Марија Јаневска

ИСПРАВНОСТ ИМЕНА У ПЛАТОНОВОМ *КРАТИЛУ* / 97

Милица Баџић

ПРИМЕНА КОМПОНЕНЦИЈАЛНЕ АНАЛИЗЕ У КОНТРАСТИРАЊУ
ГЛАГОЛА СМЕЈАЊА У ЕНГЛЕСКОМ И СРПСКОМ ЈЕЗИКУ / 105

Биљана Рисџић

АПЕЛАТИВ ГЛАВА У ОЈКОНИМИМА СРБИЈЕ / 119

Мирјана Обрадовић

АНТРОПОНИМИЈА У ТОПОНИМИЈИ ЛЕВАЧКИХ
СЕЛА ОКО КАЛЕНИЋКЕ РЕКЕ / 127

Катарина Субановић

МЕТАФОРИЧКО ЗНАЧЕЊЕ СРПСКИХ И ЕНГЛЕСКИХ
ЗООСЕМА ЗА ДОМАЋЕ ЖИВОТИЊЕ / 139

Јована Руџар

ПОЈМОВНА МЕТАФОРА РАСПРАВА ЈЕ РАТ У ИДИОМИМА У
ЕНГЛЕСКОМ И СРПСКОМ ЈЕЗИКУ: КОНТРАСТИВНА АНАЛИЗА / 149

Стефан Тодоровић

СЕМАНТИЧКО-СТИЛИСТИЧКИ АСПЕКТ ДЕКОМПОНОВАЊА
ИМЕНИЦА У ЈЕЗИКУ НОВИНАРСТВА / 159

III СИНТАКСИЧКА И СТИЛИСТИЧКА ПРОУЧАВАЊА

Ана Петровић

КОНЈУНКТИВ ИМПЕРФЕКТА МОДАЛНИХ ГЛАГОЛА ЗА
ИСКАЗИВАЊЕ ФУТУРАЛНОСТИ У ИТАЛИЈАНСКОМ ЈЕЗИКУ / 171

Јулијана Деспојовић

РЕЧЕНИЦЕ БЕЗ ПРЕДИКАТА У ПУТОПИСНОМ
РОМАНУ АФРИКА Р. ПЕТРОВИЋА / 179

Ана Кажанеџра Величковић

Тамара Сјефановић

МОДЕЛИ ПРЕНОШЕЊА ТУЂЕГ ГОВОРА У РОМАНУ
СИБИР ВЛАДИМИРА КЕЦМАНОВИЋА / 187

Снежана Кљакић

МЕЂУОДНОС АСПЕКТУАЛНОГ ГЛАГОЛА *KEEP* И ГЛАГОЛА
У КОМПЛЕМЕНТУ У ЕНГЛЕСКОМ ЈЕЗИКУ / 201

Лела Грујић

Бранкица Црноглавац

УЛОГА КОСИХ ПАДЕЖА КВАЛИФИКАТИВНОГ ЗНАЧЕЊА
У СПОНТАНОМ ГОВОРУ МЛАДИХ / 209

IV ПРИМЕЊЕНОЛИНГВИСТИЧКА ПРОУЧАВАЊА

Катарина Мијаљевић

УВАЖАВАЊЕ, ПОДРШКА И ПОТРЕБЕ ДЕЦЕ
СА СПЕЦИФИЧНИМ СМЕТЊАМА У УЧЕЊУ / 219

Александар Танасијевић

УПОТРЕБА МАТЕРЊЕГ ЈЕЗИКА У НАСТАВИ
ШПАНСКОГ ЈЕЗИКА КАО СТРАНОГ / 229

Нађашиа Спасић

МОДЕРНЕ ТЕХНОЛОГИЈЕ У КОНТЕКСТУ
ОБРАЗОВАЊА 21. ВЕКА / 241

Марија Раковић

ПАДЕЖНИ СИСТЕМ У УЏБЕНИЦИМА СРПСКОГ КАО СТРАНОГ
ЈЕЗИКА ЗА А НИВО (ЛИНГВИСТИЧКИ И МЕТОДИЧКИ АСПЕКТ) / 255

Тара Пешић

СТАВОВИ СТУДЕНАТА ПРЕМА РОДНИМ
СТЕРЕОТИПИМА У НАСТАВИ МАТЕРЊЕГ ЈЕЗИКА
У ОСНОВНОШКОЛСКОМ ОБРАЗОВАЊУ / 265

Милан Тодоровић

ПРЕГЛЕД ИНТЕРНАЦИОНАЛНИХ ИСТРАЖИВАЊА О ОБРНУТОЈ
УЧИОНИЦИ И ЊИХОВ ЗНАЧАЈ ЗА ИСТРАЖИВАЊА У СРБИЈИ / 277

V АНАЛИЗА ДИСКУРСА И ТРАНСЛАТОЛОГИЈА

Горица Томић

МЕХАНИЗМИ МОДИФИКАЦИЈЕ УСТАЉЕНИХ ИЗРАЗА
У НОВИНСКИМ НАСЛОВИМА НА ЕНГЛЕСКОМ ЈЕЗИКУ / 289

Јована Николић

ОБЛИЦИ РОДНО ОСЕТЉИВИХ ИМЕНИЦА НА СРПСКОМ И
ЕНГЛЕСКОМ ЈЕЗИКУ НА ИНФОРМАТИВНИМ ПОРТАЛИМА / 303

Вања Вукчевић

СЛОБОДНИ НЕУПРАВНИ И НЕУПРАВНИ ГОВОР У ПРЕВОДУ СА
СРПСКОГ НА ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК (НА ПРИМЕРИМА ИЗ РОМАНА
ДЕРВИШ И СМРТ МЕШЕ СЕЛИМОВИЋА) / 311

VI АУТОРИ

Милан Тодоровић¹

Крађујевац

ПРЕГЛЕД ИНТЕРНАЦИОНАЛНИХ ИСТРАЖИВАЊА О ОБРНУТОЈ УЧИОНИЦИ И ЊИХОВ ЗНАЧАЈ ЗА ИСТРАЖИВАЊА У СРБИЈИ²

У раду ћемо представити истраживања која се баве теоретским проучавањем и применом методе обрнуте учионице (Бергман и Самс 2012, Фалоуз 2013, Мекју 2014, Грахам 2013, Томз 2012 и др.). У оквиру сваког посматраног рада истаћи ћемо чиме су се аутори бавили и како је њихово истраживање допринело општем схватању принципа ове методе и њене имплементације у оквирима различитих сфера науке. Као почетну тачку користићемо књигу Бергмана и Самса *Flip Your Classroom*, јер се сматра да су ови аутори зачетници методе обрнуте учионице. Осталу литературу ћемо посматрати у релацији са овом књигом, где ћемо нагласити како се дотична истраживања разликују или у ком смеру проширују основне поставке. У финалном одељку рада, посветићемо се дискусији о значају ових истраживања за даља истраживања у Србији, имајући у виду да су истраживања на ову тему тек у зачетку.

Кључне речи: обрнута учионица, методика наставе, инострана истраживања, теоријски преглед, Бергман и Самс

1. Увод

Метода обрнуте учионице (енгл. *Flipped Classroom*) користи се већ више од деценије, док је у нашем окружењу овај метод још увек у почетним стадијумима примене и проучавања, иако постоји заинтересованост јавности за примену ове методе³. Сходно томе, циљ овог рада биће представљање теоријских и емпијских истраживања у свету, с намером да се што боље разуме метода обрнуте учионице, као и њене предности, мане и специфичности имплементације у наш образовни систем. Избор радова смо извршили на основу неколико критеријума: (а) у којој мери је рад допринео разумевању и популаризацији методе обрнуте учионице; (б) да ли рад обухвата и шире теоријске ставове изнад нивоа методе; (в) да ли рад укључује теоријска или емпијска истраживања; (г) да ли истраживање укључује различите типове субјеката (ученике, студенте, институције, предузећа, маргинализоване групе, итд.); (д) да ли је предмет истраживања настава (страног) језика. Путем ових критеријума покрива се широк спектар информација о обрнутој учионици и стиче се увид у њен значај за савремену наставу.

Структуру рада чине:

- Представљање књиге *Flip Your Classroom* од Бергмана и Самса (енгл. Bergmann and Sams), јер их многи други научници сматрају одговорним за популаризацију ове методе, где су они поставили један од најраспрострањенијих модела обрнуте учионице.

¹ mico_todorovic@yahoo.com

² Овај рад је настао у оквиру пројекта *Динамика структуре савременог српског језика* 178014, финансираног од стране Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

³ Видети: <https://zelenaucionica.com/ovako-ce-izgledati-skole-buducnosti/?script=lat>; <https://www.ict-business.info/kolumne/inovacija-koraci-u-uspostavi-obrnute-ucionice>

- Аналитички осврт на радове других аутора са посебним фокусом на то шта је било карактеристично за њихова истраживања, односно констатоваћемо на које су начине различити аутори проширили, употпунили, изменили или обрадили оно што су Бергман и Самс представили.
- Дискусија о представљеним радовима.
- Значај иностраних истраживања за истраживања у Србији и закључне напомене.

2. Представљање и анализа иностраних истраживања

2.1. Донајшон Бергман и Арон Самс: популаризација методе обрнуте учионице

Како Мјузика и Лукер (енгл. Muzyka and Luker) истичу да је сам термин обрнута учионица постао од *buzzword* (термин који је у центру интересовања) не само у академској заједници већ и у широј јавности (Мјузика и Лукер 2016: 1). Ова метода налази се у сфери интересовања како наставника и научника који се баве методиком наставе тако и шире заједнице. Почетак ове методе, према Бергману и Самсу, обележен је запажањем Арона Самса: „Мојим ученицима сам најпотребнији да будем присутан онда када се *заглаве*⁴ на неком проблему и потребна им је индивидуална помоћ. Нисам им потребан у просторији када смо заједно да им наглабам и само дајем шта да уче. То могу да ураде и самостално [...]. Како би онда било да снимимо *сва* предавања и то ученицима дамо за 'домаћи задатак', да их одгледају, како би на часовима могли да помажемо ученицима са концептима који им нису јасни?“⁵ (Бергман и Самс 2012: 4–5). На основу овог цитата може се сагледати њихова мотивација за коришћење ове методе, али они наглашавају да термин обрнута учионица не припада њима. Не може се утврдити тачно порекло термина који је популаризован путем медија, те се користи као најприхваћенији назив за ову методу (Бергман и Самс 2012: 6). Бергман и Самс наглашавају да не постоји јединствени метод обрнуте учионице и да они представљају своју варијанту исте.

Бергман и Самс дефинишу обрнуту учионицу као педагошки модел где су типични елементи предавања и домаћег задатка изокренути. Предавања ученици „похађају“ путем видео-лекција или других материјала, како би усвојили теоријске поставке изван учионице, док се за време часа фокусирају на примену знања путем практичних задатака (Бергман и Самс 2012: 13). Након дефиниције методе, аутори представљају термине као што су *flip*, *blended learning*, *flipped mastery course*, а затим прелазе на улоге ученика и наставника. Наставник добија улогу саветника и постаје особа која мотивише ученике за рад, док су ученици самосталнији и одговорни за сопствено учење (Бергман и Самс 2012: 14, 26–27).

Поред општих теоријских запажања Бергман и Самс пружају детаљне примере ситуација и ученика из својих одељења – од тога како су представили овај модел ученицима, преко примене и грешака које су Бергман и Самс чинили, па до појединачних ситуација. Један од примера који наводе укључује ученицу која

4 У оригиналу: “The time when students really need me physically present is when they get stuck and need my individual help. They don't need me there in the room with them to yak at them and give them content; they can receive content on their own. [...] What if we prerecorded *all* of our lectures, students viewed the video as 'homework', and then we used the entire class period to help students with the concepts they don't understand?”

5 Сви преводи иностране литературе дати су од стране аутора.

на почетку није била вољна да учествује, да би, увидевши које су предности методе за планирање сопственог времена и брзине напредовања, не само прихватила методу већ и значајно напредовала (Бергман и Самс 2012: 60–61). Користећи приступачан, чак и разговорни стил писања, Бергман и Самс приказују многе предности ове методе (могућност вишеструког усвајања припремног материјала, индивидуализација наставе, помоћ слабовидим ученицима, коришћење технологије, већа посвећеност наставника на самим часовима, давање тренутних повратних информација, практична примена знања, сарадња ученика, итд.). Бергман и Самс пружају детаљан опис креирања видео-снимака и планирања наставе и тестова (Бергман и Самс 2012: 35–46). Додатно, аутори разматрају и различите потешкоће (мањак средстава, мањак самопоуздања код ученика и наставника, отпор ученика, итд.) и дају предлоге и начине путем којих се могу решити проблеми и потешкоће (Бергман и Самс 2012: 27–32).

На крају представљају *Flipped-Mastery Model* синхроног учења, који превазилази уобичајену замену елемената наставе и домаћих задатака и нуди могућност реализације наставе где је у фокусу ученик, а не наставник (Бергман и Самс 2012: 51–75). Срж овог модела јесте у томе да ученици у складу са својим могућностима, обавезама и временом у различито време испуњавају задате циљеве. Наставник им поставља циљ за семестар или годину, те ученици уз асистенцију наставника током наставе испуњавају задате циљеве. Бергман и Самс илуструју модел примерима из своје наставне праксе: „У суштини, сви ученици раде на различитим активностима, у различито време. Они су увек упослени и посвећени учењу. Можете видети неке ученике како спроводе експерименте или решавају одређена теоријска питања, други ће гледати видео-снимке на паметним уређајима, трећи ће радити у групама како би испунили задате циљеве, неки од њих ће користити паметну таблу како би урадили симулације, четврти ће учити у групи, док ће неки радити тестове на школском компјутеру или сопственим електронским уређајима”⁶ (Бергман и Самс 2012: 53). У оваквим околностима наставник је посматрач и асистент који ће помоћи ученицима, било зато што сматра да је то потребно или ако му се ученици директно обрате за помоћ. Глобално посматрано, књига Бергмана и Самса пружа добру основу за сваког наставника који би желело да се опроба у овој методи и њеним принципима и терминологији.

2.2. Ник Фалоуз: обрнућа учионица и комбиновано учење

Студија Ника Фалоуза (енгл. Nick Fallows) „Примена обрнуте учионице приликом учења вокабулара у ХТЦ факултетима у Дубаију” значајна је за поље изучавања методе обрнуте учионице због неколико разлога. На првом месту, са теоријске тачке гледишта, Фалоуз посматра обрнуту учионицу као једну од метода у оквиру приступа комбинованог учења (енгл. *Blended learning*), који подразумева мешање, тј. комбиновање технологије и учења на даљину са активностима у учионици и директним контактом са наставником (Фалоуз 2013: 36).

Комбиновано учење, попут обрнуте учионице, има више верзија и начина примене, што Фалоуз одлично аргументује. Он се фокусира на понављање и студенте који подучавају једни друге као главни елемент успеха усвајања речи,

6 У оригиналу: Basically, all students are working on different activities at different times. Our students are busy and engaged in their learning. You would see some students conducting experiments or other inquiry activities, some watching videos on their personal devices, some working in groups mastering objectives, some interacting with the whiteboard to engage with online simulations, some studying in small groups, and some taking assessments on either a school computer or their own personal device.

уз претходну припрему путем видео-лекција и онлајн задатака. Он истиче како неограничен број понављања, при чему студенти могу да планирају када и колико пута ће прећи наставне јединице код куће, утиче на похрањивање информација у дугорочну меморију и самим тим на лакше усвајање вокабулара (Фалоуз 2013: 36–37).

На крају свог рада истиче како су студенти који су прошли кроз овај модел били веома мотивисани за рад и да су показали велики напредак, јер им је припремни материјал био лако доступан посредством њихових *iPad* уређаја и апликације *Anki*. Ова апликација генерише картице (енгл. *flashcards*⁷) за проширење речника у зависности од корисничког инпута у правилним интервалима, омогућавајући да ученик дође у контакт са одређеним речима у више наврата (Фалоуз 2013: 38).

2.3. Рич Мекју: *сћејени комбинованоџ учења*

Рич Мекју (енгл. Rich McCue) у својој студији детаљније се бави дефинисањем комбинованог учења, истичући степене комбинованог учења на основу количине личног контакта који студент жели са наставником од *дојунскоџ* (*суплементарноџ*) до онлајн модела у зависности од потреба студента (Мекју 2014). Мекју истиче значај овог приступа и обрнуте учионице за технолошку писменост, иако уједно верно приказује и потешкоће које могу произаћи из претераног ослањања на технологију. Он аргументује да је технологија у овом приступу само средство, не крајњи циљ. Аутор истиче да дугорочно гледано, због економских разлога, употреба технологија може знатно да растерети буџете установа и пружи нове видове образовања за студенте који или живе далеко од институција које желе да похађају или због других разлога нису у могућности да имају стални директни контакт са наставником.

Поред истицања позитивних страна различитих степена комбинованог учења, Мекју наглашава и да постоје потешкоће приликом примене комбинованог учења како на практичном тако и на теоријском плану. Практичне потешкоће обухватају: софтвер са којим сви студенти нису били упознати, неки делови у самој настави су, према мишљењу ученика, превише брзо одрађени, припрема институције за овакву врсту наставе захтева велика улагања, потребно је адекватно подучити наставнике за примену ове методе. Потешкоће на теоријском плану су следеће: многи термини нису јасно дефинисани, често се не може утврдити узрочно-последична веза код појава које се јављају као последица примене ове методе, постоји потреба за додатним истраживањима како би се разјаснили проблеми са употребом обрнуте учионице. Посебно је значајан проблем употребе различитих термина, јер може довести до неразумевања или погрешне примене методе обрнуте учионице. Посредством ове студије, Мекју пружа јединствену перспективу и наглашава на шта истраживачи треба да обрате пажњу у будућности.

2.4. Чарлс Џиубан: *теоријска и емпиријска перспектива*

Џиубан (енгл. Charles Dziuban) и његови сарадници сматрају да комбиновање различитих метода и приступа није нов концепт и да су сличне идеје и раније постојале, али да је доступност интернета омогућила чешће коришћење

7 Врста картице где је са једне стране написана реч и пример употребе те речи у реченици, док је са друге стране написано значење речи.

комбинованог учења (Џиубан и др. 2004: 2). Аутори, за разлику од Мекјуа, аргумендују да није од посебног значаја одредити тачан однос онлајн компоненти и личног контакта, докле год се испуне следећи услови:

1. Настава се усмерава на ученика, а не на наставне планове и лекције;
2. Повећава се интеракција између ученика и наставника, ученика и ученика, ученика и наставног материјала и ученика и ваннаставних материјала;
3. Настава се интегрише у формативне процене за ученике и наставнике (Џиубан и др. 2004: 3).

Са емпиријске тачке гледишта, аутори у оквиру свог истраживања представљају припремне кораке кроз које наставне институције морају проћи ако желе да примене приступ комбинованог учења (Џиубан и др. 2004: 3–4). Додатно, ова група аутора је испитивала рад и резултате групе студената који су учили на традиционалан начин и оне који су учили помоћу неке од метода комбинованог учења. Истраживање указује на то да су резултати комбинованог учења идентични или у одређеним случајевима бољи од традиционалне наставе. Као факторе који доприносе успеху комбинованих метода наводе добру припрему наставника и институције и флексибилност која је омогућена студентима. Поред тога, они наводе да су одређене генерације склоније коришћењу метода комбинованог учења (Џиубан и др. 2004: 6–7). На крају рада, аутори постављају питања о примени ове методе у високообразовним установама и о променама које ова метода изискује (Џиубан и др. 2004: 10).

2.5. Шарлот Томз: обрнута учионица са ученицима са посебним потребама

Шарлот Томз (енгл. Charlotte Thoms) у свом истраживању истиче значај обрнуте учионице за ученике са оштећеним слухом. За разлику од традиционалне наставе која није прилагођена ученицима са оштећеним слухом, метода обрнуте учионице нуди многа решења за ученике којима је потребан другачији приступ учењу. Путем обрнуте учионице и технологија као што су паметне табле, таблет рачунари, *power point* презентације, Мудл (енгл. Moodle⁸) и визуелна помагала, овим ученицима се нуди низ алтернатива помоћу којих би они могли да се припреме код куће, како би их наставник на часу ангажовао за практичне вежбе и међусобне дискусије (Томз 2012: 2150).

Као главну покретачку снагу за процес примене различитих стимуланса, Шарлот Томз наводи потребу да се преиспитају односи наставника и ученика, прецизирајући да наставници и даље треба да ученицима пруже садржај који треба да усвоје, али тако да су ученици саставни део динамичког процеса учења (Томз 2012: 2151). Ауторка сматра да део ученикове културе (а у то можемо убројити и технологије које свакодневно користе) треба укључити у наставу како би се учење учинило што природнијим за ученика (Томз 2012: 2151–2152). У наставку рада она приказује појединости приступа деци са оштећеним слухом и даје низ активности које су за њих погодне. За крај Шарлот Томз пружа увид у предности и мане методе обрнуте учионице из перспективе њених ученика. Предности методе обрнуте учионице, према ауторкиној студији, су следеће: атмосфера у учионици је опуштенија, дискусија на часу делује стимулативно, ученицима се пружа помоћ у тренутку када се проблем јави, ученици верују да су брже савладали градиво. Недостаци које наводе неки ученици јесу да они не могу да се фокусирају на домаће задатке у учионици и да немају довољно времена за све предвиђене активности.

8 Moodle (*modular object-oriented dynamic learning environment*) је бесплатан скуп софтверских алата која омогућује учење на даљину. <https://moodle.com/lms/>.

2.6. Чарлс Грахам: комбиновано учење у високом образовању и корпорацијама

Грахамов (енгл. Charles Graham) рад обрађује тему комбинованог учења из више угла. На почетку, он пружа ретроспективу досадашњих теоријских разматрања о комбинованом учењу. Грахам сматра да и поред бројних истраживања, теорија још увек није одговорила на сва кључна питања у вези са тачним границама комбинованог учења (Грахам 2013: 3). Он разматра виђења других истраживача и закључује да комбиновано учење не подразумева само додавање технологије у наставни план и програм већ и тактичко умањење личног контакта са наставником (Грахам 2013: 5).

У наставку Грахам наводи различите моделе комбинованог учења (наглашавајући њихове специфичности) у високом образовању, али и предузећима која желе да усаврше своје особље. Узимајући у обзир разноликост елемената који могу да се инкорпорирају у курикулуме свака институција има могућност да прилагоди систем образовања према својим потребама и потребама других студената (Грахам 2013: 7–10).

У последњем сегменту свог рада, аутор даје ретроспективу емпиријских истраживања везаних за ефикасност, али и степен задовољства институција и студената приликом примене комбинованог учења. Задовољство студената у комбинованом учењу зависи од ученикових очекивања и циљева, заједнице у којој живе, ученикових стилова учења, година старости и њихових личних склоности (Грахам 2013: 17–18). Када су у питању институције, фактори од којих зависи у којој мери су оне задовољне применом програма комбинованог учења јесу: задовољство и учинак студената, могућност за сарадњу са другим институцијама које користе исту методу, могућност ефикасне организације наставе, проценат оптерећености кадрова и др. (Грахам 2013: 19).

2.7. Ахмет Басал: примена обрнуће учионице при учењу страних језика

Последњи рад који ћемо разматрати јесте посебно занимљив, пошто се ставови које он доноси могу применити и на употребу методе обрнуте учионице у Србији, нарочито када је у питању методика наставе страних језика. Истраживање Ахмета Басала (енгл. Ahmet Basal), поред детаљног дефинисања ове методе и њених предности и приказа досадашњих истраживања, ставља нагласак и на мањак студија о томе како наставници прихватају ове новине у Турској, али и како ова метода утиче на саме ученике (Басал 2015: 30). Како Басал тврди: „технологија је постала саставни део образовног система” (Басал 2015: 28). Стога, наставници или самостално уводе нове технологије у наставу, или, чешће, то чине зато што су обавезани да уведу технологију у наставни процес (Басал 2015: 28). Могуће решење за њих би била метода обрнуте учионице.

У наставку рада, Басал представља све припремне акције и фазе за примену обрнуте учионице. У оквиру свог емпиријског истраживања наведени су конкретни проблеми на које су наилазили наставници у првим фазама имплементације и дата су решења за њих:

Проблем 1: Неки ученици су долазили на час, а да нису одгледали видео-снимке.

Решење 1: Коришћене су тајне речи у различитим сегментима видео-снимака и од ученика се тражило да их користе на часу.

Проблем 2: Ученици су се жалили на кашњење у пријему видео материјала.

Решење 2: Видео материјали су дистрибуирани путем LMS⁹ софтвера најмање четири дана пре часа.

Проблем 3: Студенти су се жалили на дужину видео-снимака.

Решење 3: Видео снимци су ограничени на 15 минута. (Басал 2015: 31)¹⁰

И поред свих потешкоћа са применом, примећено је да обрнута учионица са собом носи низ предности, које су учесници у експерименту сами запазили: усвајање материјала темом која ученицима одговара, припремање ученика за часове смањује анксиозност, превазилажење временских ограничења самог часа, повећавање активности ученика на часу, итд. (Басал 2015: 31–32). За крај Басал закључује да је као основа за успех ове методе неопходан компетентан и подучен наставник (Басал 2015: 34).

3. Дискусија

Сваки од представљених радова допринео је бољем разумевању терминологије, принципа, начела, предности и недостатака методе обрнуте учионице и приступа комбинованог учења из кога метода обрнуте учионице произилази. Додатно, посматрани радови истакли су кораке у примени обрнуте учионице у настави, фокусирајући се на различите типове ученика. Као што је већ поменуто, књига Бергмана и Самса *Flip Your Classroom* пружа добру основу за сваког наставника који би желео да се упозна са принципима и терминологијом методе обрнуте учионице и примени је у својој учионици. Са детаљним описима основа методе обрнуте учионице и примерима из сопствене наставне праксе, Бергман и Самс значајно су допринели општем разумевању обрнуте учионице и њеној популаризацији (задовољавајући тиме наш први и најзначајнији критеријум за одабир радова). Овај допринос је уочљив и у свим другим посматраним радовима. Међутим, сваки од радова има сопствени фокус који на различите начине задовољава наше иницијалне критеријуме.

Истраживање Ника Фалоуза ставља метод обрнуте учионице у оквире ширег приступа комбинованог учења и представља примену обрнуте учионице приликом учења речи и ширења речника код студената. Рич Мекју детаљније проучава сам приступ комбинованог учења, наглашавајући различите степене комбинованог учења и предности и потешкоће које произилазе из примене овог приступа у пракси. Џиубан и његови сарадници обједињавањем теоријског и емпиријског проучавања пружају комплексан рад који даје одговоре на многа питања у смислу имплементације комбинованог учења. Сва три рада, поред задовољавања првог критеријума о доприносу разумевања обрнуте учионице, употпуњују и критеријуме о проучавању ширих теоријских ставова комбинованог учења и обједињавању теоријских и емпиријских аспеката истраживања.

Шарлот Томз пружа увид у рад са маргинализованом групом ученика (ученици са оштећеним слухом) којој је важно посветити пажњу како с научне, тако и с институционалне стране. Ауторка представља предности комбинованог учења

⁹ Енгл. *Learning management system* је врста софтвера за доставу, праћење, попуњавање и подношење докумената и извештаја.

¹⁰ У оригиналу: Problem1: Some students came to class without watching the videos. Solution 1: Secret words were used in different segments of the videos, and students were asked to provide these words in class.
Problem 2: Students complained about the late delivery of videos. Solution 2: Videos were posted via LMS at least four days before class hour.
Problem 3: Students complained about the length of the videos. Solution 3: Videos were limited to 15 minutes.

и методе обрнуте учионице. Она даје увид у начине на које је савремена технологија и метода обрнуте учионице допринела овој групи ученика. Са друге стране, Чарлс Грахам представља употребу комбинованог учења у високом образовању и корпорацијама. Грахам веома компетентно води читаоце кроз различите типове истраживања, јасно приказујући њихове циљеве и проценте успешности који су у већини случајева на завидном нивоу. Оба аутора у својим истраживањима обједињују досадашњу теорију и приказују њен утицај на емпиријска истраживања (задовољавајући тиме три иницијална критеријума). Међутим, оно што ове радове издваја јесте њихов фокус на различите групе испитаника. У случају Шарлот Томз имамо ученике оштећеног слуха, док се Грахам фокусира на студенте, високообразовне институције и предузећа.

Истраживање Ахмета Басала, поред свих осталих критеријума, нарочито испуњава последњи критеријум где је предмет истраживања настава (страних) језика. Овај рад се додатно показао значајним за посматрање, јер илуструје ситуацију која се у многим аспектима подудара са ситуацијом у Србији, када је у питању истраживање обрнуте учионице. Басал наглашава да мањак студија о методи обрнуте учионице доприноси слабом разумевању њених принципа и спорој имплементацији у настави. Међутим, путем испитивања са сопственим ученицима, Басал приказује позитивне резултате примене методе обрнуте учионице.

4. Значај иностраних истраживања за проучавања обрнуте учионице у Србији и закључне напомене

На основу представљених радова можемо сагледати ситуацију у Србији у вези са истраживањима о комбинованом учењу и обрнутој учионици. Постоји интересовање за методу обрнуте учионице. О интересовању за метод обрнуте учионице и комбинованог учења говоре неформалне дискусије на интернет порталима и у наставничким групама на друштвеним мрежама. Међутим, када су у питању научна истраживања, Србија је у заостатку.

Први проблем је непостојање утемељене терминологије. За сада постоје само предлози превода термина. Такође, теоријска истраживања у вези са овом тематиком су тек у зачетку. Од емпиријских истраживања, када је у питању настава језика, према нашем сазнању, постоје за сада две докторске дисертације, које су тренутно у изради. Ради се о дисертацијама Наташе Спасић „Примена модела обрнуте учионице у обради јединица с поредбеним и начинским значењем у настави српског као страног језика” и Милана Тодоровића „Примена методе обрнуте учионице приликом усвајања глаголских времена у настави енглеског језика као страног”. У питању су пилот-истраживања и пилот-експерименти о примени ове методе. Циљ ових истраживања је да се предложи јединствена терминологија. Очекује се да ће то отворити могућности за додатна истраживања и дискусију о примени ове методе у широј академској заједници.

Наши предлози за побољшање ове ситуације укључивали би следеће:

- Урадити већи број теоријских истраживања како би се избегло неразумевanje концепата и тиме спречила погрешна примена ове методе.
- Проширити број емпиријских истраживања како би се истакле специфичности примене ове методе на територији Србије.
- Организовати радионице и семинаре за наставнике и институције које би желеле да имплементирају ову методу у своју учионицу.
- Проширити свест о предностима ове методе у широј јавности, а нарочито код ученика, путем промоција.

Ово представља само неколико почетних фаза везаних за упознавање са методом обрнуте учионице и њеном применом у настави у Србији. Од великог значаја је покренути низ теоријских и емпиријских истраживања на тему методе обрнуте учионице и приступа комбинованог учења. Тим путем ће се учврстити разумевање принципа, предности и недостатака методе обрнуте учионице, на сличан начин на који су то урадила истраживања у иностранству. Очекује се да ће се уз већи број теоријских истраживања повећати и број емпиријских истраживања о обрнутој учионици, што ће омогућити ширу примену ове методе у наставној пракси.

Литература:

- Басал 2015: А. Basal, The Implementation of a Flipped Classroom in Foreign Language Teaching, у: Yuzer (editor), *Turkish Online Journal of Distance Education-TOJDE October 2015 Volume: 16 Number: 4*, Anadolu University, 28–37. http://tojde.anadolu.edu.tr/upload/files/tojde_16_4_2015.pdf. 3. 4. 2019.
- Бергман и Самс 2012: J. Bergmann and A. Sams, *Flip Your Classroom: Reach Every Student in Every Class Every Day*, Virginia: ASCD.
- Грахам 2013: С. R. Graham, Emerging practice and research in blended learning, у: M. G. Moore (Ed.), *Handbook of distance education (3rd ed.)*, New York, NY: Routledge, 333–350. https://www.academia.edu/2068375/Emerging_practice_and_research_in_blended_learning. 14. 1. 2019.
- Мејкју 2014: R. McCue, Does a Blended Learning, Flipped Classroom Pedagogy Help Information Literacy Students in the Long Term Adoption of Research Skills? <https://www.llrx.com/2014/03/does-a-blended-learning-flipped-classroom-pedagogy-help-information-literacy-students-in-the-long-term-adoption-of-research-skills/>. 12. 2. 2019.
- Мјузика и Лукер 2016: J. L. Muzyka and C. S. Luker (editors), *The Flipped Classroom Volume 1: Background and Challenges*, ACS Symposium Series, Washington, DC: American Chemical Society (Printed edition published by: OUP).
- Томз 2012: С. L. V. Thoms, Enhancing the Blended Learning Curriculum by Using the “Flipped Classroom” Approach to Produce a Dynamic Learning Environment, у: L. G. Chova, A. L. Martinez and I. C. Torres (editors), *ICERI 2012 Conference Proceedings*, 5th International Conference of Education, Research and Innovation November 19th–21st, Madrid: IATED, 2150–2157. https://www.researchgate.net/publication/259482837_ENHANCING_THE_BLENDED_LEARNING_CURRICULUM_BY_USING_THE_FLIPPED_CLASSROOM_APPROACH_TO_PRODUCE_A_DYNAMIC_LEARNING_ENVIRONMENT. 15. 3. 2018.
- Фалоуз 2013: N. Fallows, A flipped Approach to Vocabulary Teaching in HCT Dubai Colleges Foundations Level 03: Utilising Spaced Repetition for Consolidation, *UAE Journal of Educational Technology and eLearning*, December Issue, http://ejournal.hct.ac.ae/wp-content/uploads/2013_Article05.pdf. 1. 11. 2018.
- Џиубан и др. 2004: С. Dziuban, J. Hartman, P. Moskal, Blended learning. *ECAR Research Bulletin*. 2004, №7, 1–12, <https://library.educause.edu/~media/files/library/2004/3/erb0407-pdf.pdf>. 3. 2. 2019.

AN OVERVIEW OF INTERNATIONAL RESEARCH OF THE FLIPPED CLASSROOM AND ITS SIGNIFICANCE FOR THE RESEARCH IN SERBIA

Summary

In this paper we have presented research papers and experiments which deal with theoretic and empirical studies and application of the Flipped Classroom method (Bergmann and Sams 2012, Fallows 2013, McCue 2014, Graham 2013, Thoms 2012, etc.). While examining each of the given studies, we have highlighted the subject and goals of each study and elaborated how the research contributed to the general understanding of the principles behind this method and its implementation in different scientific fields. As a starting point we used the book *Flip Your Classroom* by Bergmann and Sams, for these two authors are considered to be the founders of this method. Every other research has been correlated with this book, whereby we have emphasized either the differences that one specific study has made or showcased in what direction the author(s) developed the initial theses. The final section of this paper illustrates the significance that the international researches have for future researches in Serbia, given the fact that this topic is yet to be studied on a grander scale.

Key words: Flipped Classroom, teaching methodology, international research, theoretic overview, Bergmann and Sams

Milan Todorović